

Kasvatus ja opetus, perusopetus

19.12.2024

Dnro 8050-2024
(00 01 02)Anu Salminen
Kohmontie 6 B 24
20540 Turku**Vastaus kuntalaisaloitteeseen "Uskonnollisen ja katsomuksellisen sitouttamattomuuden toteuttaminen perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa Opetushallituksen ohjetta noudattaen"**

Turun vapaa-ajattelijat ry kuntalaisaloitteessansa 25.11.2024 esittää, että Turun kaupunki alkaa noudattaa seuraavaa Opetushallituksen ohjeen kohtaa: "Opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia." (OPH-3903-2022)

Perusopetuksen palvelualuejohtaja Tommi Tuominen 19.12.2024:

Kiitos tekemästänne aloitteesta. Esitätte aloitteessanne, että Turun kaupunki opetuksen järjestäjänä päättää, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia.

Turun kaupungin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palvelualueet eivät katso aiheelliseksi rajata yksiköiden toimintaa uskonnollisten tilaisuuksien suhteen nykyistä ohjeistusta tarkemmin.

Turun perusopetuksessa sekä esiopetuksessa noudatetaan Opetushallituksen antamaa ohjetta perusopetuksen uskonnon ja elämäntutkimuksen opetuksen sekä esiopetuksen katsomuskasvatuksen järjestämisestä sekä yhteisistä juhlista ja uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa (OPH-3903-2022). Varhaiskasvatuksessa noudatetaan Opetushallituksen ohjetta varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamisesta ja uskonnollisista tilaisuuksista (OPH-55-2018).

Näissä ohjeissa kuvataan, miten uskonnon ja omantunnon vapautta koskevat säännökset Suomen perustuslaissa (731/1999), perusopetuslaissa (628/1998) ja muussa lainsäädännössä tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen katsomuskasvatuksessa ja perusopetuksen katsomusaineiden opetuksessa sekä yhteisiä juhlia ja mahdollisia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa järjestettäessä. Ohjeisiin sisältyvien säännösten soveltamista koskevat tulkinnat ja näkemykset perustuvat säännösten valmisteluasiakirjoissa esitettyihin sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan, ylimpien laillisuusvalvojien sekä Opetushallituksen esittämiin kannanottoihin.

Ohjeiden tarkoituksena on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa, edistää koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamista sekä varmistaa, että opetus on oppilaita uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Opetuksen järjestä-

Kasvatus ja opetus, perusopetus

19.12.2024

Dnro 8050-2024
(00 01 02)

jät vastaavat opetuksen toteuttamisesta sekä yhteisten juhlien ja uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten ja niille vaihtoehtoisen toiminnan järjestämisestä säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla.

Kuntalaisaloitteessa esitetään, että evankelisluterilaisen kirkon uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen peruskouluissa ja päiväkodeissa suosii käytännössä yhtä uskonnollista yhdyskuntaa. Turun perusopetuksen yksiköt ovat oppilasprofiileiltaan hyvin erilaisia. Tämä näkyy koulujen toimintakulttuurissa. Evankelisluterilaista uskontoa opiskelevien oppilaiden koulukohtainen osuus perusopetuksessa on vähimmillään 20 % ja enimmillään 88 %. Samoin esimerkiksi elämänkatsomustiedon opiskelijoiden määrän vaihteluväli on eri kouluissa 8-32 %. Islamin opiskelijoiden osuus voi olla yli 50 % oppilaista. Oppilaiden kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta näkyvät koulun arjessa ja toiminnassa. Ei voida yleistää, että koulut suosisivat yksittäistä katsomusainetta. Koulut tekevät yhteistyötä myös muiden kuin evankelisluterilaisen kirkon kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan esiopetus on eheytettyä opetusta, jonka lähtökohtana ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet. Esiopetukseen kuuluu lapsiryhmän yhteistä katsomuskasvatusta. Perusteiden mukaan esiopetuksen katsomuskasvatuksessa tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Tällä tarkoitetaan laajasti lasten elinpiirissä läsnä olevia ja lapsia koskettavia uskontoja ja katsomuksia. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Kasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on muun muassa auttaa lapsia ymmärtämään erilaisia perinteitä, tapoja ja käsityksiä. (OPH-3903-2022).

Varhaiskasvatus on uskonnollisesti sitoutumatonta toimintaa. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia tai uskonnotuutta. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Katsomusyhteisöt, kuten seurakunnat on mainittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa luvussa 3.3.2 varhaiskasvatuksen yhteistyötahoina. (OPH, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022).

Kuntalaisaloitteessa esitetään, että valintapakko uskonnollisen ja vaihtoehtoisen tilaisuuden välillä rikkoo perheiden yksityisyyden suojaa. Turun perusopetuksessa noudatettavan Opetushallituksen ohjeistuksen (OPH-3903-2022) mukaisesti oppilaan huoltaja ilmoittaa, osallistuuko oppilas uskonnollisiin tilaisuuksiin ja toimituksiin vai niille vaihtoehtoiseen toimintaan. Huoltaja voi antaa ilmoituksen toistaiseksi kaikkien uskonnollisten tilaisuuksien osalta esimerkiksi esi- ja perusopetukseen ilmoittauduttaessa tai halutessaan asiasta voi ilmoittaa tapauskohtaisesti. Huoltaja voi muuttaa ilmoitustaan. Ilmoittamismahdollisuus koskee kaikkia oppilaita katsomusaineesta riippumatta ja yksityisyyden suojaa rikkomatta. Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee tiedottaa riittävän ajoissa tiedon juhlista ja muista tilaisuuksista, jotka sisältävät uskontoon viittaavia elementtejä tai uskonnon harjoittamista. Tarvittaessa huoltajien

Kasvatus ja opetus, perusopetus

19.12.2024

Dnro 8050-2024
(00 01 02)

kanssa voidaan sopia lasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä (OPH-55-2018).

Ilmoitusten käsittelyssä opetuksen järjestäjän tulee noudattaa henkilötietojen käsittelyä koskevia EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) ja sitä täydentävän tietosuojalain (1050/2018) säännöksiä. Eduskunnan oikeusasiamiehen ennen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa voimassa olleen henkilötietolain voimassaoloaikana antaman ratkaisun (EOAK/1825/2016) perusteella opetuksen järjestäjällä on oikeus käsitellä tilaisuuksiin ilmoittautumisiin liittyviä tietoja. Henkilötietojen käsittely tulee suunnitella etukäteen ja määritellä käsittelyn tarkoitus. Opetuksen järjestäjän tulee käsitellä henkilötietoja huolellisesti ja noudattaa hyvää tietojenkäsittelytapaa.

Uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen ei ole ristiriidassa perusopetuksen opetussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen perusteiden kanssa. Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa toteutettavilla yhteisillä tapahtumilla ja juhlilla edistetään oppilaiden ja henkilöstön yhteenkuuluvuutta ja vahvistetaan yhteisöllistä toimintakulttuuria. Perustuslakivaliokunnan mietinnön mukaisesti perustuslaista tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ei johdu vaatimusta poistaa koulun toiminnasta kaikkea uskontoon viittaavia elementtejä sisältävää ainesta. Pitkälle viety uskonnollista alkuperää olevien perinteiden välttäminen ei valiokunnan mukaan myöskään edistä uskonnollista suvaitsevaisuutta. Sen sijaan koulujen toiminnassa ja niitä koskevassa ohjauksessa on valiokunnan mukaan tärkeää ottaa huomioon keskeiset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ilmenevät periaatteet, kuten indoktrinaation kieltö, julkisen vallan neutraalisuuden vaatimus sekä uskonnollinen suvaitsevaisuus ja moniarvoisuus. (Perustuslakivaliokunnan mietintö 2/2014 vp.)

Valmistelijat:

Johanna Järvinen, Pienryhmäisten uskontojen kehittäjärehtori, Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus, Perusopetus
Marjaana Ylönen, Pienryhmäisten uskontojen kehittäjärehtori, Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus, Perusopetus
Maarit Lamminniemi, Pedagoginen suunnittelija, Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus, Esiopetus
Riikka Siikavirta, Kehittämiskoordinaattori, Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus, Varhaiskasvatus

Tommi Tuominen
palvelualuejohtaja